

Bærekraftige tiltak i Horecabransjen

En veileder for mindre forsøpling

Introduksjon

- Introduksjon 1
- Forsøplingsrisiko 2
- Tiltakspyramiden 3
- Regelverk 10
- Avfallshåndtering 12
- Kom i gang! 13
- Ressurser 14

Denne veilederen tar for seg hvordan Horecabransjen kan ta bærekraftige valg som bidrar til arbeid mot forsøpling. Forsøpling er et samfunnsproblem som berører alle og er et felles ansvar.

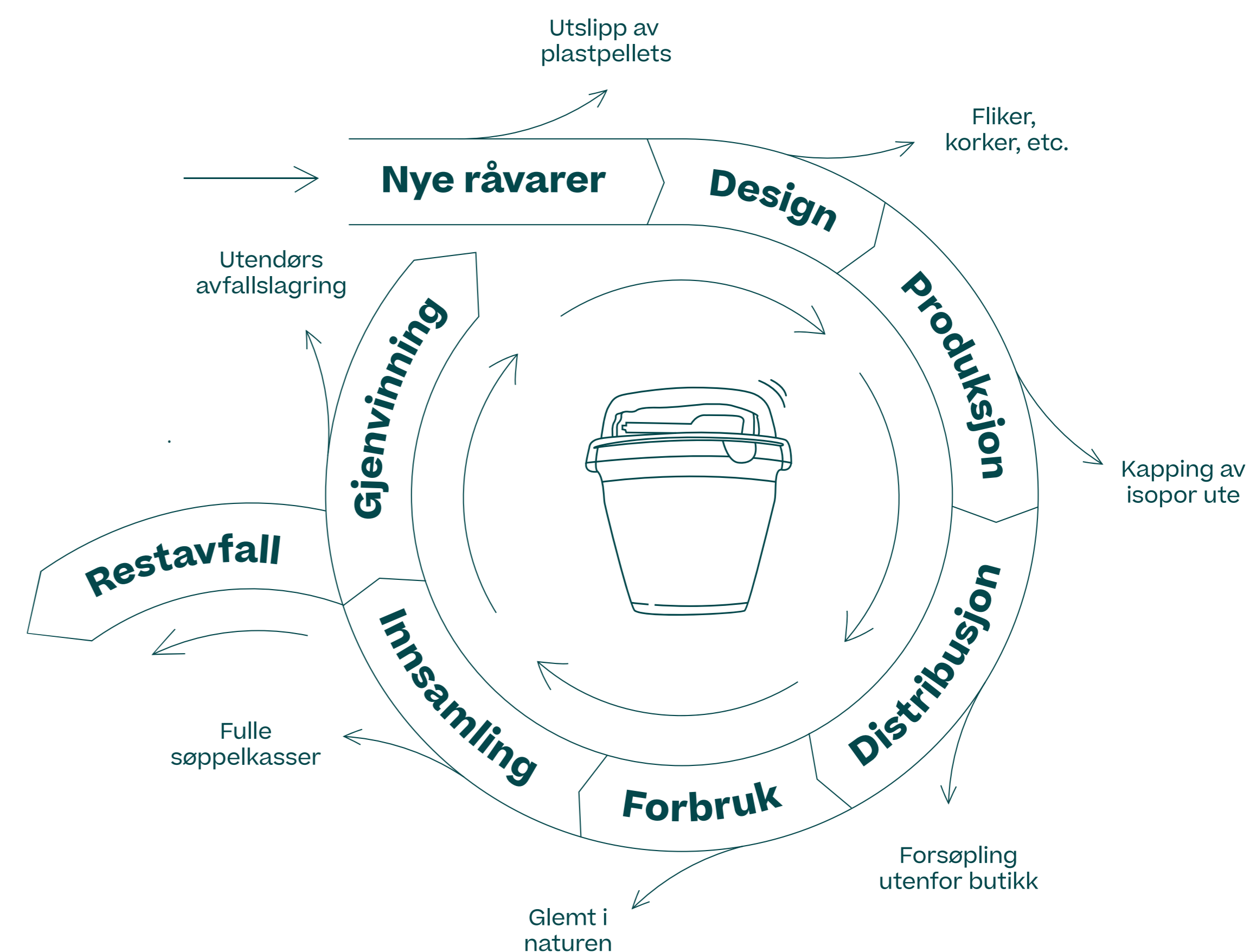
Forsøpling er ressurser som lekker ut av den sirkulære økonomien, og det er risiko for forsøpling i hele levetiden til et produkt eller en tjeneste. Avfall havner på avveie helt fra produsent og salgssledd til forbruker og avfallsselskap. For å visualisere dette har Hold Norge Rent utviklet forsøplingslivsløpet.

Figuren viser forsøplingslekkasjer gjennom ulike faser av livssyklusen til et produkt. Lekkasje er illustrert med piler ut av sirkelen.

Helhetlig arbeid mot forsøpling er også arbeid for å nå klimamålene og er en forutsetning for en velfungerende sirkulærøkonomi.

Denne veilederen bidrar til å identifisere risiko for forsøpling i Horecabransjen, i tillegg til å gi konkrete tiltak mot forsøpling fra egne produkter eller tjenester som hjelper kundene å forsøple mindre.

Forsøplingslivsløpet

Forsøplingsrisiko

Et godt verktøy for å minimere forsøpling er å se på hvilke risikofaktorer som ofte spiller inn når forsøpling oppstår – dette kalles forsøplingsrisiko. For at tiltak mot forsøpling skal være effektive, er det viktig å identifisere situasjonene der forsøplingen oppstår. De seks kategoriene under har høy forsøplingsrisiko, og gir et godt grunnlag for å jobbe med tiltak:

Introduksjon	1
• Forsøplingsrisiko	2
Tiltakspyramiden	3
Regelverk	10
Avfallshåndtering	12
Kom i gang!	13
Ressurser	14

1 Utendørsaktivitet

Sjansen for at gjenstander kommer på avveie er større utendørs enn innendørs. Sjøppel som blir lagret ute, eller blir tatt med ut, kan bli glemt eller havne på avveie som følge av vær eller at dyr drar det med seg ut i naturen og bybildet.

Eksempel

Sjøppel av lav vekt, som servietter, kan blåse bort når det tas med ut.

2 Engangsprodukter

Salg og bruk av engangsprodukter og emballasje, spesielt når de kastes på farten, bidrar til forsøpling. Når man skal kvitte seg med et produkt er faren for forsøpling størst.

Eksempel

Takeaway kaffekopper settes ofte igjen på strømbokser i urbane områder.

3 Lav verdi

Det er enklere å ta vare på gjenstander som oppleves som verdifulle enn de som har lav verdi. Verdi på produkter vurderes ut fra kvalitet, varighet og status.

Eksempel

Gratis ting, som penner og brosjyrer, kan havne på avveie fordi det oppfattes som lite verdifullt.

4 Oppfattet organisk

Produkter eller emballasje som oppfattes som organisk kan føre til mer forsøpling, da det er fort gjort å tenke at det ikke er så farlig at nedbrytbar emballasje havner på avveie.

[Les mer om materialer](#)

Eksempel

Takeaway boks av bioplast kan havne på avveie, da forbruker kan tenke at det brytes ned i naturen.

5 Menneskeskapt miljø

Besøkende har mindre eierskap til områder som oppleves som andres ansvar og blir lettere forsøplet. Rot og søppel kan signalisere at det er akseptabelt å forsøple.

Eksempel

En rotete og uoversiktlig uteservering har høy risiko for forsøpling.

6 Barrierer

I tillegg til disse kategoriene er det andre barrierer for virksomheter og forbrukere som øker risikoen for forsøpling, som manglende infrastruktur, dårlig design eller mangelfullt regelverk.

[Les mer om forsøplingsrisiko](#)

Eksempel

Emballasje som deler seg opp i små deler som lett mistes, eller fulle søppelkasser.

Tiltakspyramiden

Etter å ha identifisert forsøplingsrisiko kan tiltak vurderes ved hjelp av tiltakspyramiden. Tiltakspyramiden visualiserer hvor og hvordan virksomheter skal begynne arbeidet mot forsøpling. Alle nivåene i pyramiden er viktige og nødvendige for å bekjempe forsøpling, men jo høyere opp i pyramiden, desto mer effektive er tiltakene.

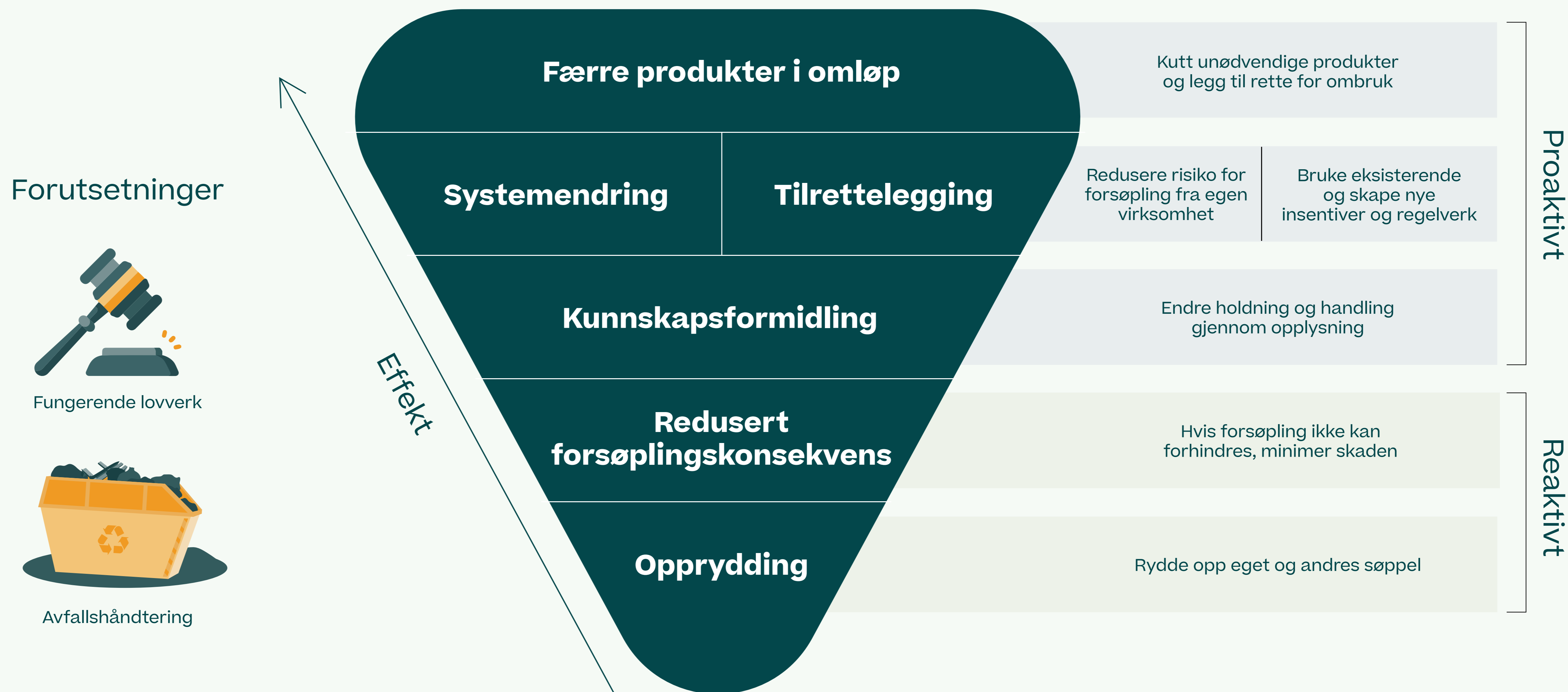
De øverste tre nivåene er **proaktive**, der målet er å redusere risikoen for forsøpling. Det er her virksomheter bør starte.

Forutsetninger for å bruke tiltakspyramiden, er at det finnes et fungerende lovverk og et godt avfallssystem, slik det er i Norge.

De to nederste er **reaktive** tiltak, som handler om å redusere konsekvensen av forsøpling som har skjedd.

[Les mer om regelverk og avfallshåndtering](#)

- Introduksjon 1
- Forsøplingsrisiko 2
- Tiltakspyramiden 3
- Regelverk 10
- Avfallshåndtering 12
- Kom i gang! 13
- Ressurser 14

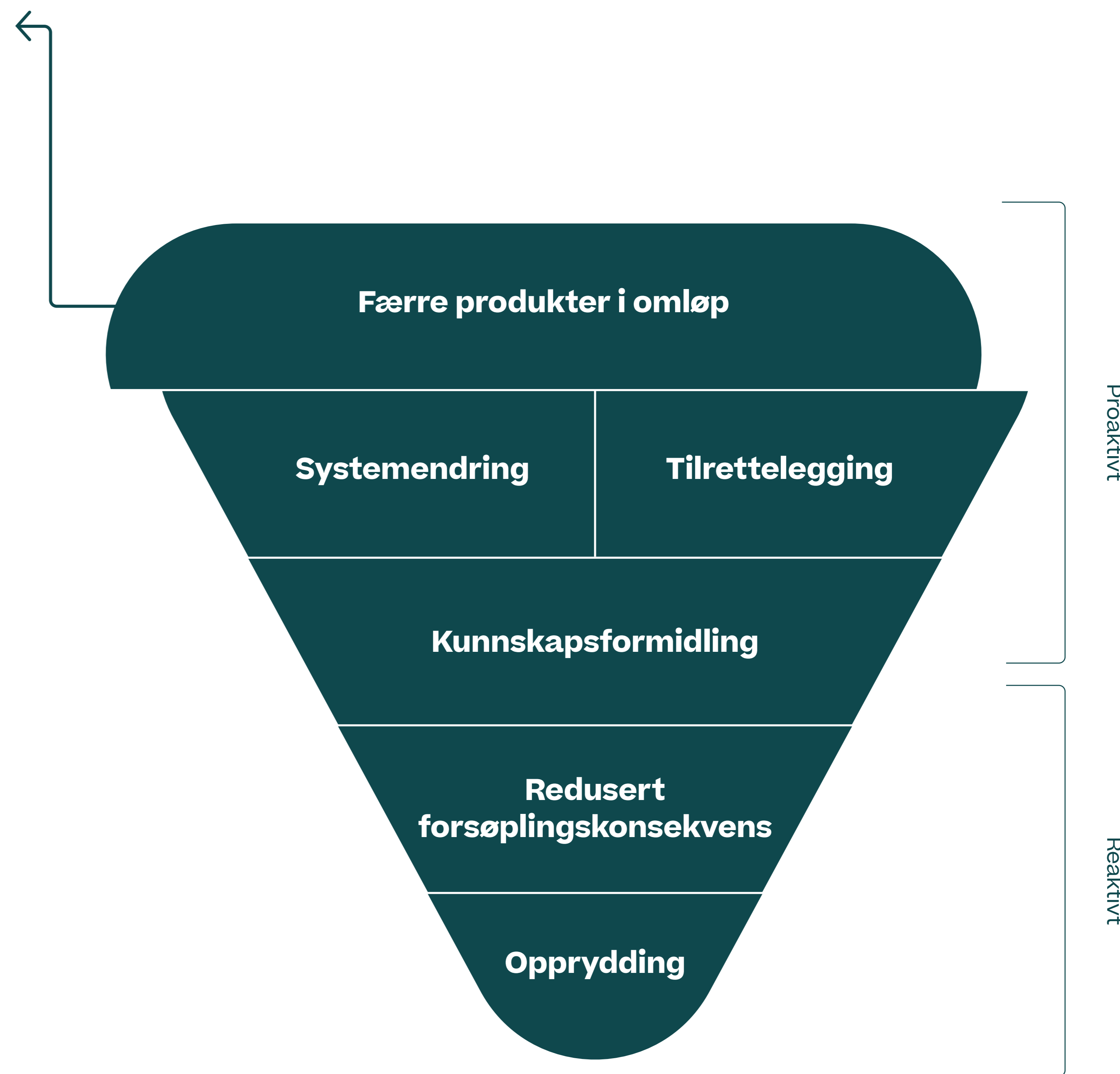
- Introduksjon** 1
- Forsøplingsrisiko** 2
- **Tiltakspyramiden** 3
- Regelverk** 10
- Avfallshåndtering** 12
- Kom i gang!** 13
- Ressurser** 14

Færre produkter i omløp

Det aller mest effektive tiltaket mot forsøpling er å få færre produkter totalt i omløp. Vurder om et produkt, en emballasje eller tjeneste i utgangspunktet er nødvendig. Produkter som blir produsert må utnyttes mest mulig. Unngå å produsere ting i dårlig kvalitet og med kort levetid, og vurder om engangsprodukter kan erstattes med flergangsprodukter. Unngå også porsjonspakninger der man heller kan anvende store forpakninger, eksempelvis for salt og pepper. Dette kan også redusere kostnader.

Eksempel

Å erstatte engangsbestikk og asjetter med flergangsprodukter på et serveringssted kan redusere forsøpling og kostnader.

- Introduksjon** 1
- Forsøplingsrisiko** 2
- **Tiltakspyramiden** 3
- Regelverk** 10
- Avfallshåndtering** 12
- Kom i gang!** 13
- Ressurser** 14

Systemendring og tilrettelegging

Andre nivå er delt i to. **Systemendring** handler om hvilke systemer virksomheter selv kan iverksette for å redusere forsøpling ved å endre interne rutiner for å tilrettelegge for bærekraftige valg for kunder.

Design mot forsøpling er et eksempel på systemendring. Det er en overordnet fremgangsmåte for å stoppe forsøpling på tre nivåer:

1. Produktdesign: designe holdbare produkter og emballasje.
2. Tjenestedesign: etablere systemer som tilrettelegger for redusert forsøpling.
3. Områdedesign: utvikle områder som ikke innbyr til forsøpling og tilrettelegger for god avfallshåndtering.

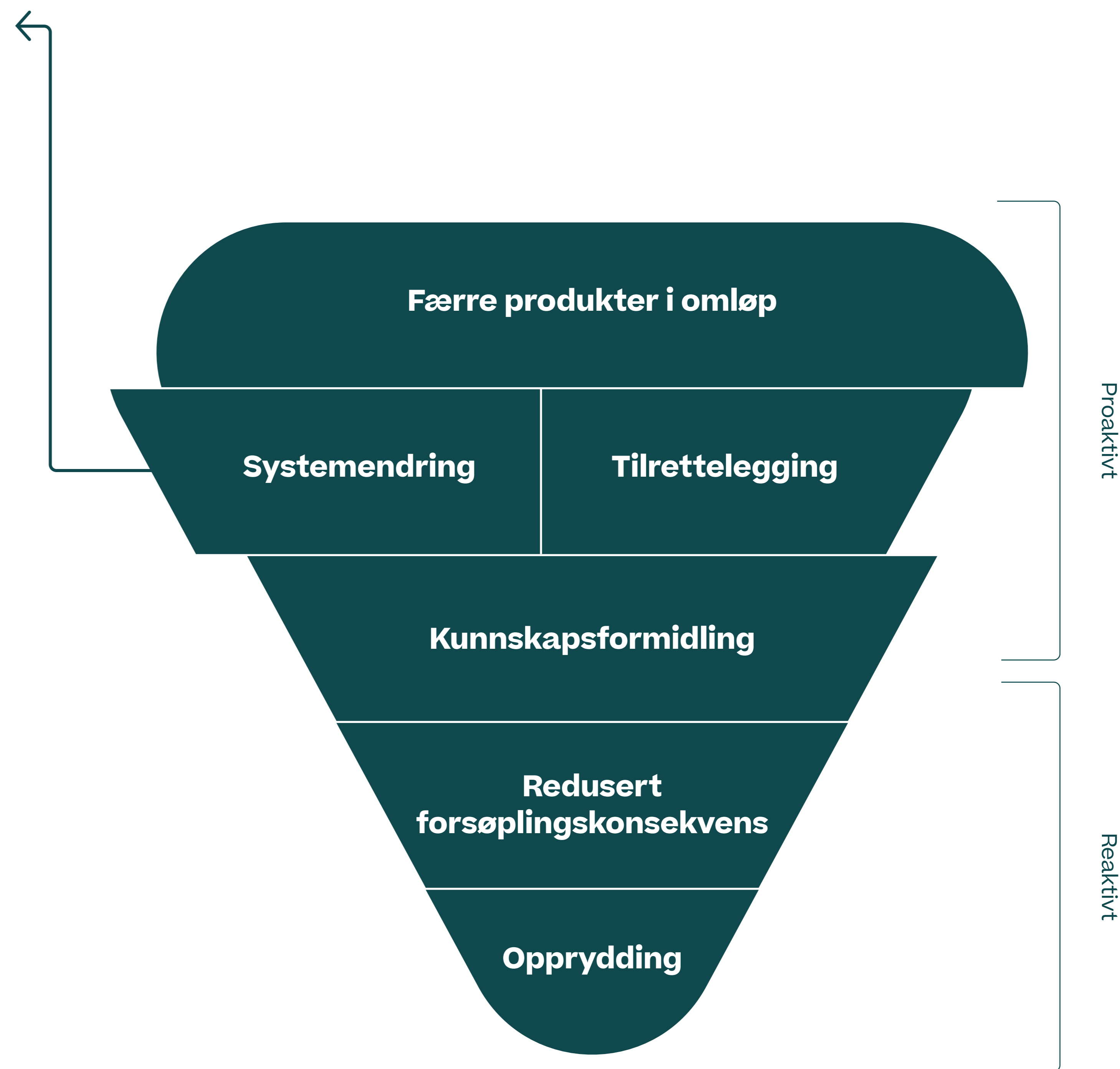
Eksempel på systemendring

En form for tjenestedesign er å informere ansatte på en kafé om at kaffelokk utgjør en risiko for forsøpling, og endre interne rutiner til å gi ut kaffelokk kun ved etterspørsel.

Tilrettelegging handler om at det offentlige og næringslivet kan skape incentiver og håndheve regelverket som fører til redusert forsøpling gjennom mindre engangsforbruk, reparasjon eller ombruk.

Eksempel på tilrettelegging

Flere næringslivsaktører i Norge tilbyr pante-systemer for ombruksemballasje for takeaway.

- Introduksjon** 1
- Forsøplingsrisiko** 2
- **Tiltakspyramiden** 3
- Regelverk** 10
- Avfallshåndtering** 12
- Kom i gang!** 13
- Ressurser** 14

Kunnskapsformidling

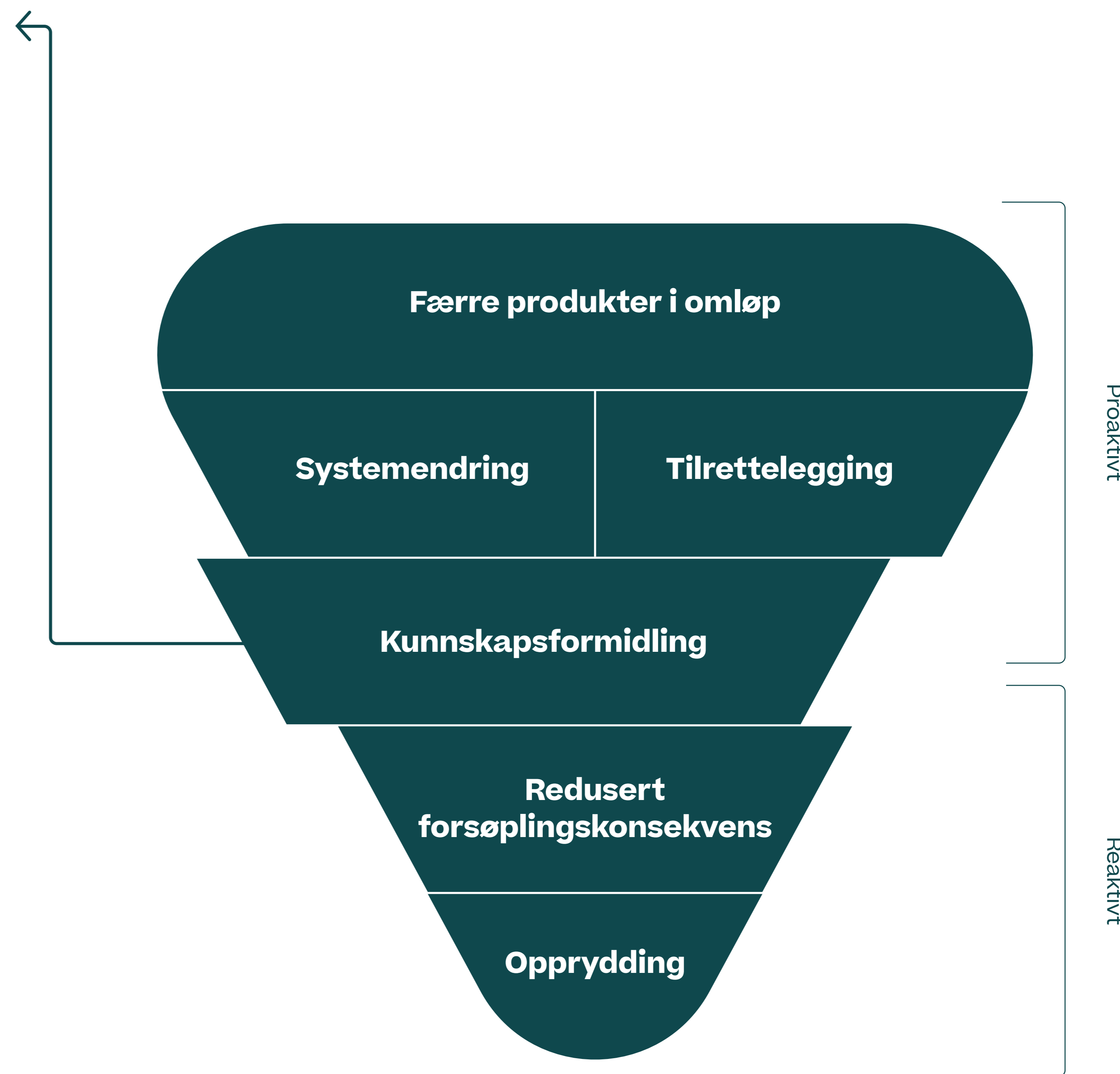
Det er et generelt behov for kunnskapsheving om forsøpling i virksomheter, hos kunder og leverandører. Formidling handler om intern forankring og ekstern kommunikasjon. Tiltak mot forsøpling bør sees i sammenheng med, og defineres i, virksomhetens overordnede bærekraftstrategi. Når tiltakene formaliseres og alle har innsikt i bakgrunnen for tiltakene, blir det lettere å innføre endringene.

Merkeordninger og sertifiseringer hjelper forbrukere å ta informerte og bærekraftige valg. Svanemerket, Debio og Green Key er eksempler på merkeordninger og sertifiseringer som hjelper med å velge bærekraftige virksomheter, produkter og tjenester. Helhetlige ordninger, som Green Key og Svanemerket, dekker flere aspekter av bærekraft og avfallshåndtering. Delvise ordninger, som Debio, fokuserer på spesifikke områder. Selv et Svanemerket engangsprodukt er ikke fullstendig bærekraftig, da det fortsatt kan ende som forsøpling i naturen etter bruk. Merkeordninger bidrar til å redusere miljøpåvirkning, men løser ikke forsøplingsproblemet alene.

Eksempel

Øk kunnskapsnivået ved å organisere en møteplass internt der forsøpling adresseres, gjerne i forbindelse med en ryddeaksjon.

[Les mer om merkeordninger og sertifiseringer](#)

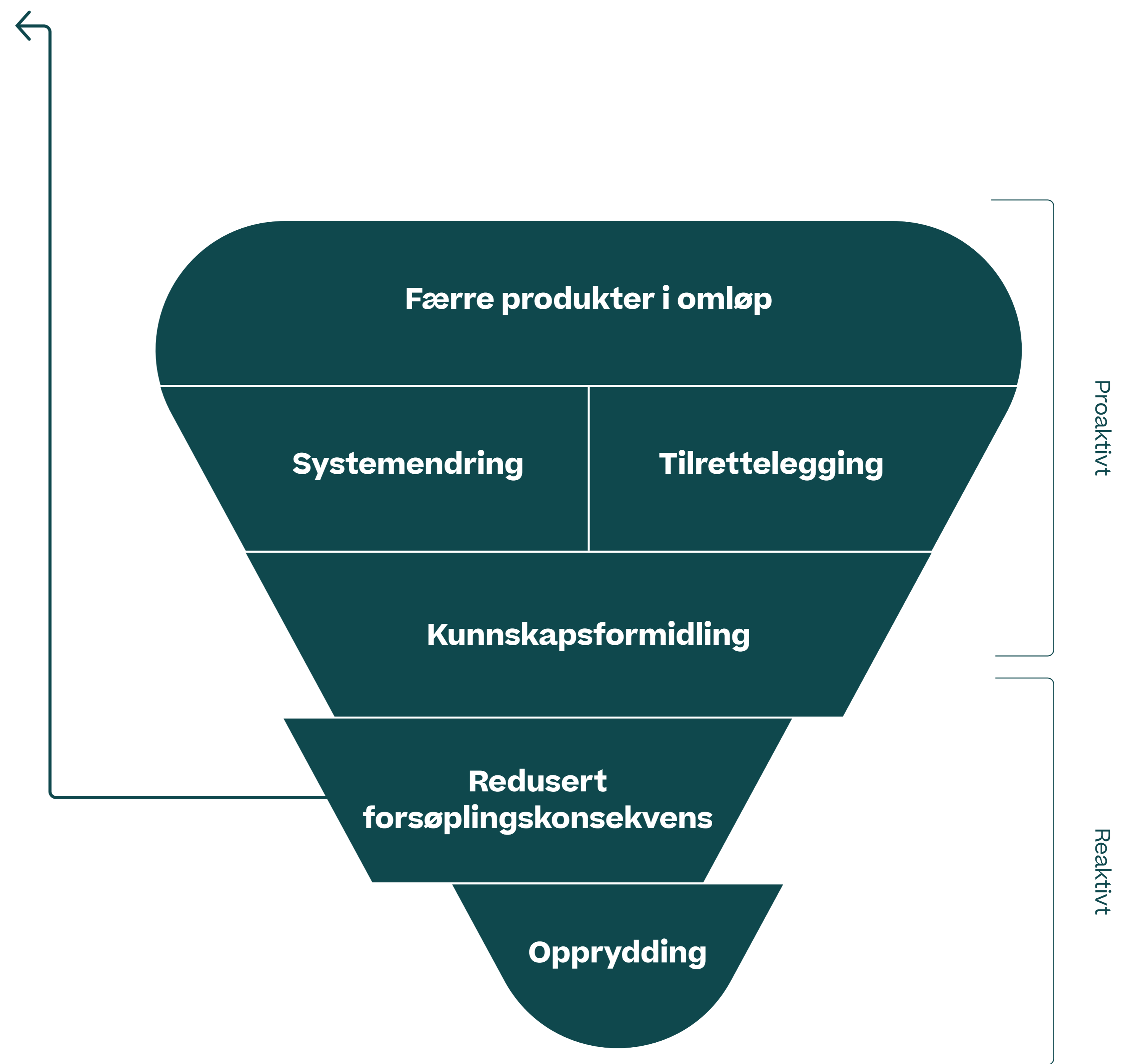

- Introduksjon** 1
- Forsøplingsrisiko** 2
- **Tiltakspyramiden** 3
- Regelverk** 10
- Avfallshåndtering** 12
- Kom i gang!** 13
- Ressurser** 14

Redusert forsøplingskonsekvens

Det å redusere forsøplingskonsekvens betyr å redusere skaden når forsøplingen først har skjedd. Å bytte fra fossilbasert plast til et annet materiale i produkter oppfattes ofte som et bærekraftig tiltak, men kan føre til forskyvning av problemet og bør være siste utvei. Produkter eller emballasje som oppfattes som nedbrytbare kan føre til mer forsøpling, fordi det er lett å tenke at det brytes ned i naturen og derfor ikke er forsøpling.

[Les mer om materialer som markedsføres som bærekraftige](#)

Introduksjon	1
Forsøplingsrisiko	2
• Tiltakspyramiden	3
Regelverk	10
Avfallshåndtering	12
Kom i gang!	13
Ressurser	14

Materialer som markedsføres som bærekraftige	Hva er det?	Hvordan er det bærekraftig?	Hva er fallgruvene?
Bioplast/biobasert plast	Laget delvis av (oftest plantebasert) biomasse som sukkerrør og mais. Ingen krav til mengde biomasse for at det skal kunne kalles bioplast.	Reduserer bruk av fossile råstoffer. Kan inngå i returordningen for plast.	Kan påvirke matproduksjon og redusere biologisk mangfold. Forveksles med bionedbrytbar plast. Kan feilaktig kastes i naturen fordi det antas å brytes ned der. Kilde til grønnvasking da lovverket ikke krever at andel biobasert presiseres. Kan ikke inngå i returordningen dersom det benyttes i for eksempel tilgriset takeaway emballasje.
Bionedbrytbar plast	Laget helt eller delvis av biomasse eller fossilbasert plast. Kan under gitte forhold brytes ned til naturlig komponenter (vann, glukose, karbondioksid og mineraler). PBAT og PCL.	Kan redusere bruk av fossile råstoffer, og brytes ned og inngå i et naturlig kretsløp.	Kan feilaktig kildesorteres som plast. Kan feilaktig kastes i naturen fordi det antas å brytes ned der uavhengig av forhold. Har dårligere egenskaper enn konvensjonell plast/ bioplast, for eksempel redusert holdbarhet, og kan øke matsvinn og redusere mattrygghet. Kastes i restavfall.
Komposterbar plast	Se «bionedbrytbar plast». Kan gjenvinnes som matavfall i industrielt komposteringsanlegg (høy luftfuktighet, høy temperatur).	Se «bionedbrytbar plast». Kan gjenvinnes som matavfall i industrielt komposteringsanlegg.	Forbruker kan feilaktig tro at det kan kastes i hjemmekompost, og matavfall. Uten industrielt komposteringsanlegg må det kildesorteres som restavfall.
Merket med «Laget av gjenvunnet plast»	Fossilbasert plast som har blitt gjenvunnet før produksjon av emballasjen/ produktet.	Reduserer jomfruelig plastproduksjon. Kan inngå i returordningen for plast.	Kan bidra til grønnvasking da det markedsføres som bærekraftig, men det krever at nytt produkt også kan gjenvinnes og platen forblir i et sirkulært løp for å oppnå gevinst.
Merket med «Laget av gjenvinnbar plast»	Fossilbasert jomfruelig plast, for eksempel PET eller HDPE, som kan gjenvinnes.	Kan redusere jomfruelig plastproduksjon når det gjenvinnes, og inngå i returordningen for plast.	Kan bidra til grønnvasking da det ofte markedsføres som bærekraftig, men fordrer for eksempel at det kastes rett, ikke tilgrises, og gjenvinnes.
Papir og papp	Papir, papp, bølgepapp, men kommer ofte med andre materialer.	Fornybar råvare. Inngår i returordning for papp og papir når det ikke er flere materialer.	Ofte vil engangsprodukter av papir, som kaffekopper, lokk, eller matbeholdere ha et belegg av plast på innsiden. Derfor kan ikke kaffekopper gjenvinnes som verken papir eller plast. Matbeholdere av f.eks. bølgepapp passer ikke til fete eller flytende retter og må da komme i tillegg til en bunninnsats av et annet materiale. Kildesorteres ofttest som restavfall, da det er tilgriset og ikke kan kildesorteres.
Treverk/Bambus	Eik, bambus eller bjørk, men kommer ofte med belegg av andre materialer.	Fornybar råvare.	Matbeholdere av bambus kommer ofte med et tynt lag av plast (PP). Engangsbestikk av tre eller bambus kommer ofte innpakket i konvensjonell plast/ bioplast. Kan øke forsøplingsrisikoen ved at det oppleves som raskt nedbrytbart i naturen. Kan ofte ikke kildesorteres, da det er blandet med annet materiale.
Annet	Det finnes flere alternativer: Bagasse, purefiber, guard, etc.	Delvis fornybare råvarer – kontakt leverandør.	

- Introduksjon** 1
- Forsøplingsrisiko** 2
- **Tiltakspyramiden** 3
- Regelverk** 10
- Avfallshåndtering** 12
- Kom i gang!** 13
- Ressurser** 14

Opprydding

Selv om det mest effektive tiltaket mot forsøpling er forebygging, er opprydding et tiltak som skaper bevissthet om forsøpling og er holdningsskapende og kunnskapshevende. Det å oppleve forsøpling i naturen har mye større effekt enn å høre om det. Det bidrar også til å gi ansatte meningsfylt arbeid og styrker samholdet internt.

Eksempel

Kommuniser til kunder og ansatte om forsøplingsproblematikken, og organiser en årlig ryddeaksjon. Bruk dette som bakgrunn for å identifisere og iverksette tiltak mot forsøpling.

[Les mer om tiltakspyramiden mot forsøpling](#)

Introduksjon	1
Forsøplingsrisiko	2
Tiltakspyramiden	3
• Regelverk	10
Avfallshåndtering	12
Kom i gang!	13
Ressurser	14

Regelverk

Dette kapittelet gir en oversikt over nasjonale lover og forskrifter i Norge, eksisterende og kommende EU-direktiver og forordninger som gjelder innen bærekraft og forsøpling. Oversikten kan brukes som et oppslagsverk og hjelpe med å være oppdatert på regelverk.

[Les mer om regelverk](#)

Nasjonale lover og forskrifter i Norge

1 Forurensningsloven

Lov om vern mot forurensning og om avfall

Formål

Å beskytte miljø gjennom å hindre og begrense forurensning og forsøpling.

Relevans

Pålegger bedrifter ansvar for å unngå forurensning og håndtere avfall på en miljøvennlig måte.

2 Avfallsforskriften

Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall

Formål

Å regulere produsentenes ansvar for emballasjen som settes på markedet.

Relevans

Definerer produsentenes ansvar for forebygging, reduksjonskrav og lovpålagt medlemskap i produsentansvarsselskap.

3 Produktforskriften

Forskrift om begrensning i bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier og andre produkter

Formål

Å sikre at produkter som importeres, eksporteres og omsettes ikke medfører helseskade eller miljøforstyrrelse.

Relevans

Påvirker valg av produkter for å redusere miljø- og helsepåvirkning.

Kort om andre regelverk:

Regelverk	Fokusområde	Relevans
Økodesignforordning (tidl. økodesigndirektivet)	Energieffektivitet og design	Velge energieffektivt og holdbart utstyr
Taksonomien	Bærekraftige aktiviteter	Kan påvirke prioriteringer og finansiering for bærekraftstiltak

Introduksjon	1
Forsøplingsrisiko	2
Tiltakspyramiden	3
• Regelverk	10
Avfallshåndtering	12
Kom i gang!	13
Ressurser	14

EU-direktiver og forordninger

1 Direktiv om plastprodukter / SUP-direktivet

(Direktiv (EU) 2019/904)

Formål

Å regulere en rekke engangsprodukter av og/eller som inneholder plast.

Relevans

Forbyr eller begrenser bruk av engangsplastprodukter som plastsugerør, plastbestikk og plasttallerkener, samt stiller krav til merking. Produsentansvar som inkluderer kostnadsdekning av offentlig renovasjon og opprydding av produktene, samt holdningsskapende arbeid.

Implementering i Norge

Norge har tilpasset nasjonale forskrifter for å oppfylle direktivets krav og er innlemmet i produktforskriften.

Plastpartnerskap

Plastpartnerskapet er en norsk samarbeidsavtale mellom næringslivet og myndighetene som har som mål å redusere plastforsøpling fra mat- og drikkebeholdere av helt eller delvis plast og fremmer en mer sirkulær økonomi for plast.

2 Avfallsrammedirektivet

(Direktiv 2008/98/EC)

Formål

Å etablere rammer for avfallshåndtering i EU.

Relevans

Pålegger virksomheter ansvar for avfallshåndtering, inkludert prinsippet om utvidet produsentansvar.

Implementering i Norge

Direktivet er innlemmet i norsk lovgivning gjennom avfallsforskriften.

Kommende EU-reguleringer

Forordning om emballasje og emballasjeavfall (PPWR)

Emballasjeforordningen (eller Packaging and Packaging Waste Regulation) har blitt vedtatt og skal erstatte det eksisterende direktivet om emballasje og emballasjeavfall.

Formål

Å redusere emballasjeavfall og fremme gjenbruk og gjenvinning.

Relevans

Vil stille strengere krav til bruk av emballasje.

Viktige krav

- Forbud mot visse typer engangsemballasje.
- Mer ombruk og økt bruk av materialgjenvunnet materiale.
- Mindre emballasjeavfall og unødvendig bruk av emballasje.
- Mindre bruk av helse- og miljøskadelige stoffer i emballasje.
- Strenge krav til produsenter for å sikre at de tar ansvar i hele verdikjeden.

Status

Forslaget ble vedtatt i EU 16. desember 2024, og forventes å bli implementert i medlemslandene innen de neste årene.

Implementering i Norge

Direktivet er innlemmet i norsk lovgivning gjennom avfallsforskriften.

Avfallshåndtering

Systemer for avfallshåndtering er en forutsetning for å jobbe med tiltak mot forsøpling. Kildesortering er avgjørende for en sirkulær økonomi, men er ikke i seg selv et tiltak mot forsøpling. Kun når forsøpling er avverget, og ressursene havner tilbake i kretsløpet, kan kildesortering bidra til riktig ressursutnyttelse.

[Les mer om kildesortering](#)

Nye krav

Vedtatte endringer i avfallsforskriften kapittel 10a er gjeldende fra 01. januar 2025. Endringene medfører at også glass- og metallemballasje, papp-, papir- og tekstilavfall skal utsorteres og leveres til materialgjenvinning.

Introduksjon	1
Forsøplingsrisiko	2
Tiltakspyramiden	3
Regelverk	10
• Avfallshåndtering	12
Kom i gang!	13
Ressurser	14

Ansvarsområder

- Klima- og miljødepartementet har ansvar for avfallspolitikken.
- Miljødirektoratet forvalter regelverk på avfallsområdet og gir retningslinjer for hvordan det skal praktiseres.
- Kommunene har ansvar for husholdningsavfall.
- Næringslivet har ansvar for eget avfall.

Hva krever loven om utsortering for bedrifter?

Bedrifter har selv ansvaret for:

- å lage avtaler med et avfallsselskap.
- å sørge for at avfallet leveres til et lovlig avfallsanlegg.
- å organisere kildesorteringen og avfallshåndteringen.

Husholdningslignende matavfall og plastavfall fra virksomheter må kildesorteres og leveres til materialgjenvinning. Kravene til bedrifter står i avfallsforskriftens kapittel 10a.

Hvilket avfall kan bedrifter levere til forhandlere?

Avfall som batteri, elektronikk, dekk, flasker og eksplosiver kan bedrifter levere til forhandlere ofte kostnadsfritt og uten kjøpsplikt, men for elektronikk og eksplosiver kan forhandlere kreve nykjøp eller betaling for å dekke kostnadene.

Kom i gang!

Her er en praktisk veiledning til hvordan informasjonen i denne veilederen kan hjelpe virksomheten til å arbeide mot forsøpling.

- 1** Bruk forsøplingslivsløpet og vurder virksomhetens produkter og tjenester. Hvilken forsøplingsrisiko har produktene eller tjenestene?
- 2** Bruk tiltakspyramiden for å identifisere mulige tiltak mot forsøpling for produktene eller tjenestene med høy forsøplingsrisiko i virksomheten.
- 3** Dokumenter og forankre arbeidet mot forsøpling i en bærekraftstrategi eller lignende.
- 4** Hev kunnskapsnivået om forsøpling og kommuniser bakgrunn for tiltak internt og eksternt gjennom relevante møteplasser og kommunikasjonskanaler.
- 5** Organiser årlige ryddeaksjoner for virksomheten som en del av kunnskapsheving og kommunikasjonsarbeid.

Ønsker din virksomhet bistand til arbeidet mot forsøpling?

Ta kontakt med Hold Norge Rent på post@holdnorgarent.no

Introduksjon	1
Forsøplingsrisiko	2
Tiltakspyramiden	3
Regelverk	10
Avfallshåndtering	12
• Kom i gang!	13
Ressurser	14

Introduksjon	1
Forsøplingsrisiko	2
Tiltakspyramiden	3
Regelverk	10
Avfallshåndtering	12
Kom i gang!	13
• Ressurser	14

Ressurser

Her er en oversikt over ressurser til videre undersøkelse.

Hold Norge Rents verktøy

[Forsøplingsrisiko](#)

[Tiltakspyramiden mot forsøpling](#)

Merking og merkeordninger

[Svanemerkets krav](#)

[Green Keys kriterier](#)

[Debios regler, sertifiseringer og merker](#)

Regelverk

[Forurensningsforskriften](#)

[Avfallsforskriften](#)

[Produktforskriften](#)

[Direktiv om plastprodukter](#)

[Avfallsrammedirektivet](#)

[Emballasjeforordningen \(PPWR\)](#)

[Økodesignforordningen](#)

[Taksonomien](#)

[Plastpartnerskap](#)

[Oversikt over EU-regelverk](#)

Avfallshåndtering

[Miljødirektoratets bedriftsveileder](#)

[Utsortering, oppsamling og materialgjenvinning av avfall fra virksomheter](#)

[Hvordan sortere på jobben](#)

[Lovverk for avfall og avfallshåndtering på arbeidsplassen](#)

Adresse

Karl Johans gate 5
0154 Oslo

Kontakt

40 00 14 38
post@holdnorerent.no